

Politeja

Nr 2(96/2), 2025, s. 275-299

<https://doi.org/10.12797/Politeja.22.2025.96.2.13>

Licencja: CC BY-NC-ND 4.0

Wojciech MICHNIK

Uniwersytet Jagielloński

wojciech.michnik@uj.edu.pl

NATO WOBEC WYZWAŃ BEZPIECZEŃSTWA W REGIONIE INDO-PACYFIKU

DYLEMATY STRATEGICZNE W OBLICZU RYWALIZACJI MOCARSTW

ABSTRACT NATO's security challenges in the Indo-Pacific region: Strategic Dilemmas amidst Great Power Competition

Why NATO has pursued an agenda of expanding its influence beyond the transatlantic region into the Asia-Pacific? To what extent should NATO engage in the dynamic and diverse Eurasian and the Indo-Pacific geopolitics? The Asia-Pacific area faces deep uncertainty as the security interests of major and regional powers become not only more intertwined, but often conflicting. This article examines this security uncertainty and the interconnectedness of interests by applying a NATO perspective to geopolitical competition in Eurasia.

Keywords: NATO, Euro-Atlantic security, great power rivalry, Indo-Pacific, China

Słowa kluczowe: NATO, bezpieczeństwo euroatlantyckie, rywalizacja wielkich mocarstw, Indo-Pacyfik, Chiny

WPROWADZENIE

Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) została utworzona w 1949 roku jako sojusz *stricte* obronny, którego głównym celem było zapewnienie bezpieczeństwa państwom członkowskim w regionie euroatlantyckim oraz ochrona przed potencjalną agresją (w czasie zimnej wojny ze strony Związku Radzieckiego). Od ponad 75 lat ochrona bezpieczeństwa euroatlantyckiego była i pozostaje najważniejszą przesłanką dla istnienia Sojuszu. Wraz z zakończeniem rywalizacji Wschód – Zachód i rozpadem Związku Radzieckiego w 1991 roku NATO przeszło ponowną ocenę swojej roli i celów, przyjmując bardziej kompleksowe rozumienie bezpieczeństwa. Perspektywa ta została sformalizowana w Koncepcji Strategicznej z 2010 roku, która wyznaczyła trzy podstawowe zadania NATO: kolektywną obronę, zarządzanie kryzysowe i bezpieczeństwo oparte na współpracy¹. Najnowsza Koncepcja Strategiczna NATO z 2022 roku potwierdza to podejście. Większość obecnego zaangażowania NATO w regionie Indo-Pacyfiku opiera się na trzecim z powyższych zadań – bezpieczeństwie kooperatywnym². W ramach założeń głównych bezpieczeństwa kooperatywnego, które obejmuje natowską politykę otwartych drzwi i partnerstw globalnych, relacje NATO z innymi państwami niebędącymi członkami sojuszu służą jako mechanizm rozszerzania kompleksowego podejścia NATO do bezpieczeństwa przy jednoczesnym wzmacnianiu zarówno jego aspektów wojskowych, jak i politycznych³.

W ostatnich latach NATO i jego członkowie angażowali się w dyskusje na temat podejmowania wyzwań związanych z bezpieczeństwem w regionie Indo-Pacyfiku za pomocą różnych środków, w tym wzmacniania współpracy z partnerami regionalnymi, w szczególności z Australią, Japonią, Nową Zelandią i Koreą Południową, przeprowadzania wspólnych ćwiczeń wojskowych oraz uczestniczenia w wielostronnych dialogach dotyczących bezpieczeństwa. Według NATO we współczesnym złożonym

¹ Por. *2010 NATO Strategic Concept*, 19 XI 2010, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_82705.htm, 16 VIII 2024.

² W ubiegłej dekadzie „Indo-Pacyfik” stał się kluczowym pojęciem w analizach dotyczących rywalizacji Stanów Zjednoczonych z Chinami oraz dyskusjach o bezpieczeństwie w Azji. Termin ten zyskał na znaczeniu w polityce takich państw, jak: USA, Japonia, Australia i Indie, a rywalizacja w tym rejonie przyciąga także uwagę innych mocarstw regionalnych. Koncepcja Indo-Pacyfiku (jasno wyartykułowana w dokumentach strategicznych USA) służy jako geostrategiczna mapa, definiująca nowy superregion, w którym ścierają się interesy globalnych mocarstw rywalizujących o dominację. Obszar ten rozciąga się od wybrzeży Półwyspu Arabskiego na Zachodzie, po łańcuch wysp pacyficznych na Wschodzie. Por. P. Kugiel, *Indo-Pacyfik jako główna arena rywalizacji amerykańsko-chińskiej*, PISM, 10 I 2020, [online] https://pism.pl/publikacje/IndoPacyfik_jako_glowna_arena_rywalizacji_amerykansko-chińskiej, 12 VII 2024. W celu zapoznania się z różnicą między terminami Indo-Pacyfik i Azja-Pacyfik oraz geopolityczną interpretacją tych pojęć zob. S. Ghosh, *The „Indo-Pacific” Is here. Yet „Asia-Pacific” Lives On*, „The Interpreter” 2023, 3 V, [online] <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/indo-pacific-here-yet-asia-pacific-lives>, 17 V 2024.

³ Szerzej na ten temat: L. Aronsson, B. Swaney, *Priorities for NATO Partnerships in an Era of Strategic Competition*. *Strategic Perspectives* 40, National Defense University, 2022, [online] <https://inss.ndu.edu/Media/News/Article/3252474/priorities-for-nato-partnerships-in-an-era-of-strategic-competition/>, 17 IX 2023.

środowisku bezpieczeństwa *relacje z podobnie myślącymi partnerami na całym świecie stają się coraz ważniejsze dla rozwiązywania przekrojowych kwestii bezpieczeństwa i stawiania czoła globalnym wyzwaniom*⁴. Indo-Pacyfik jest ważny dla Sojuszu, biorąc pod uwagę, że *rozwój sytuacji w tym regionie może bezpośrednio wpływać na bezpieczeństwo euroatlantyckie*. Indo-Pacyfik jako koncepcja odzwierciedla przekonanie wewnątrz Sojuszu, że *wzrost potęgi i asertywności Chin wymaga wspólnej reakcji nie tylko ze strony Stanów Zjednoczonych, ale także pozostałych aktorów regionu*. Ambicje Chin oraz ich rywalizacja z Waszyngtonem wykraczają poza Azję Wschodnią, co *uzasadnia konieczność sformułowania nowej, bardziej kompleksowej koncepcji strategicznej dla Sojuszu Północnoatlantyckiego*. Poza tym NATO i jego partnerzy w tym regionie mają wspólny cel, *jakim jest współpraca na rzecz wzmacniania międzynarodowego porządku opartego na zasadach*⁵. To uzasadnienie zwięźle podkreśla podstawową motywację Sojuszu do rozszerzania swojej działalności w obszarze Indo-Pacyfiku. Jednak powody bardziej globalnego podejścia NATO wydają się bardziej wielopłaszczyznowe i mają wiele wspólnego z podmiotami państwowymi działającymi w Eurazji, w tym z Chinami, Koreą Północną i Rosją. W miarę jak NATO i jego partnerzy w regionie Indo-Pacyfiku intensyfikują swoją współpracę i sojusze w zakresie bezpieczeństwa, kluczowa staje się analiza implikacji takiej aktywności dla bezpieczeństwa regionu Indo-Pacyfiku. Co więcej, zrozumienie przewidywanej roli NATO w regionalnym kompleksie bezpieczeństwa Indo-Pacyfiku, zwłaszcza biorąc pod uwagę działania Szanghajskiej Organizacji Współpracy oraz regionalne i globalne ambicje Chin, ma kluczowe znaczenie dla analizy oraz interpretacji współczesnej architektury stosunków międzynarodowych.

Obecnie Stany Zjednoczone i Chiny są głównymi aktorami w rywalizacji mocarstw w regionie Indo-Pacyfiku⁶. Jednak pośrednictwo i interesy innych regionalnych aktorów, od Australii, Japonii, Indii, Rosji po Koreę Południową, sprawiają, że ta wielkomocarstwowa rywalizacja jest bardziej złożona i wielowymiarowa. Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, która zaczęła uważniej przyglądać się bezpieczeństwu w Azji, stanęła przed dylematem wyrażonym dwoma naczelnymi pytaniami. Po pierwsze, w jakim stopniu NATO powinno angażować się w tak dużym i zróżnicowanym regionie. Po drugie, w jaki sposób – za pomocą jakich narzędzi politycznych – Sojusz może realizować bardziej ambitny program rozszerzania swoich wpływów poza traktatowy obszar euroatlantycką na strategicznie atrakcyjny i rozległy region Indo-Pacyfiku.

⁴ Cyt. za: *Relations with partners in the Indo-Pacific region*, NATO, 16 VII 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_183254.htm, 25 VII 2024.

⁵ Tamże.

⁶ Szczegółowe oraz bardziej teoretyczne omówienie tego problemu prezentuje: H. Meijer, *Shaping China's Rise. The Reordering of US Alliances and Defense Partnerships in East Asia*, „International Politics” 2020, vol. 57, s. 166-184.

CHINY ET CONSORTES

Zaangażowanie NATO na rzecz niepodzielności interesów i potrzeb w zakresie bezpieczeństwa zarówno samego Sojuszu, jak i jego członków ma swoje odzwierciedlenie w kluczowej roli Indo-Pacyfiku we współczesnym porządku globalnym. Sekretarz Generalny NATO Jens Stoltenberg odpowiednio wyraził ten trend, powtarzając w czerwcu 2024 roku, że *bezpieczeństwo nie jest regionalne; bezpieczeństwo jest globalne*⁷. Dlatego też Sojusz wzmacnia relacje z ważnymi partnerami w regionie Indo-Pacyfiku, takimi jak: Australia, Japonia, Nowa Zelandia i Korea Południowa. Te cztery państwa uczestniczyły (na szczeblu szefów państw i rządów) dotychczas w trzech ostatnich szczytach NATO: w Madrycie (2022), Wilnie (2023) i Waszyngtonie (2024), co jeszcze bardziej pogłębiło relacje NATO z tymi regionalnymi partnerami⁸.

Nie ma wątpliwości, że obecnie, w połowie trzeciej dekady XXI wieku, głównym wyzwaniem dla NATO jest Rosja. Podczas szczytu NATO w Madrycie w 2022 roku Sojusz uznał Rosję za *najbardziej znaczące i bezpośrednie zagrożenie* dla pokoju i bezpieczeństwa swoich członków, podtrzymując tę opinię na kolejnych szczytach NATO w latach 2023-2024⁹. Wojna Rosji w Ukrainie nie tylko zagroziła niepodległości, a nawet istnieniu Ukrainy, ale także znacząco naruszyła bezpieczeństwo regionu euroatlantyckiego, a zatem bezpośrednio godzi w stabilność NATO. Jednakże warto podkreślić, że Sojusz od kilku lat stopniowo wyrażał swoje obawy dotyczące Chin, twierdząc, że kraj ten angażuje się w agresywne zachowania wobec sąsiednich państw i nawiązał *strategiczne partnerstwo* z Moskwą, które stanowi poważne wyzwanie nie tylko dla państw zachodnich, ale także dla globalnego bezpieczeństwa¹⁰. Pierwsze wzmianki sygnalizujące zmianę kursu NATO i bliższe zainteresowanie się działaniami Chin można odnaleźć w dokumentach ze spotkania przywódców państw NATO w Londynie w 2019 roku, na którym stwierdzono, że *rosnące wpływy Chin i jej polityka międzynarodowa stwarzają zarówno możliwości, jak i wyzwania, którym musimy wspólnie stawić czoła*¹¹. Komunikat ze szczytu NATO w Brukseli w 2021 roku zawierał dwa akapity dotyczące Chin, wskazujące, że *deklarowane ambicje Chin i ich asertywne zachowanie stanowią systemowe wyzwanie dla międzynarodowego porządku opartego na*

⁷ Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Wilson Center Auditorium followed by Q&A, 18 VI 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_226742.htm, 12 I 2025.

⁸ Por. *Vilnius Summit Communiqué*, NATO, 11 VII 2023, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm, 21 VII 2024.

⁹ *Madrid Summit Declaration*, NATO, 29 VI 2022, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm, 11 V 2024.

¹⁰ *NATO Deems Russia Its „Most Significant and Direct Threat”*, Associated Press, 29 VI 2022, [online] <https://apnews.com/article/russia-ukraine-nato-zelenskyy-politics-jens-stoltenberg-54c91903690fd56537fa40ada88d83c>, 12 VII 2024.

¹¹ P. Shetler-Jones, D. Capie, *NATO Emerges as a Platform for Coordinating Indo-Pacific Security Policies*, Royal United Services Institute, 2 IX 2024, [online] <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/nato-emerges-platform-coordinating-indo-pacific-security-policies>, 4 IX 2024.

*zasadach liberalnych [ang. rules-based order – przyp. ang.] oraz dla obszarów istotnych dla bezpieczeństwa Sojuszu*¹².

Z kolei nowa Koncepcja Strategiczna z Madrytu otwarcie zarzuca Chinom wykorzystywanie narzędzi politycznych, gospodarczych i wojskowych do globalnej projekcji siły¹³. W połączeniu z działaniami hybrydowymi, m.in. dezinformacją i cyberatakami, aspiracjami do dominacji, wykorzystywaniem przewagi ekonomicznej i technologicznej do tworzenia zależności oraz wspomnianym strategicznym partnerstwem Pekinu z Moskwą mającym na celu podważenie porządku międzynarodowego, postawa Chin jest jednoznacznie określana jako zagrażająca bezpieczeństwu NATO. Biorąc pod uwagę te regionalne, a nawet globalne trendy, obawy Sojuszu związane z Chinami budzą trzy istotne, wzajemnie powiązane wymiary: dynamikę bezpieczeństwa regionalnego w regionie Indo-Pacyfiku; wojnę Rosji w Ukrainie i jej daleko idące konsekwencje, w tym charakter i następstwa współpracy chińsko-rosyjskiej; oraz globalną rywalizację pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Chinami.

Kluczowa w tym kontekście wydaje się analiza roli Chin we wspieraniu Rosji w wojnie z Ukrainą. Ofensywa dyplomatyczna Pekinu na Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa w 2023 roku, a następnie wizyta w Moskwie Wang Yi, wieloletniego ministra spraw zagranicznych Chin (2013-2022), który powrócił na stanowisko ministra spraw zagranicznych w lipcu 2023 roku, skłoniły NATO do jeszcze dokładniejszego przyjrzenia się chińskim działaniom. Głównym przedmiotem zaniepokojenia NATO było potencjalne lub już istniejące chińskie wsparcie wojskowe dla Rosji w jej wojnie przeciwko Ukrainie. Jak stwierdzili sojusznicy podczas szczytu NATO w Wilnie (2023),

*Pogłębiające się strategiczne partnerstwo między ChRL i Rosją oraz ich wzajemnie wzmacniające się próby podważenia międzynarodowego porządku opartego na zasadach są sprzeczne z naszymi wartościami i interesami, [a NATO w szczególności wezwало – przyp. aut.] ChRL do odpowiedzialnego działania i powstrzymania się od udzielania jakiegokolwiek śmiertelnej pomocy Rosji*¹⁴.

Do tej pory, politycznie i dyplomatycznie, Chiny opowiadały się po stronie Rosji w wojnie rosyjsko-ukraińskiej. Z jednej strony, w 2022 roku Pekin zawarł z Moskwą partnerstwo retorycznie nazywane „nieograniczonym”, a jednocześnie powstrzymał się od potępienia rosyjskiej pełnoskalowej inwazji na Ukrainę. Z drugiej strony, relacje między tymi dwoma państwami przypominają raczej asymetryczne partnerstwo z pragmatycznymi Chinami w roli wiodącej niż stosunki „równego z równym”¹⁵. Zarówno pod względem gospodarczym, jak i wojskowym (z wyjątkiem liczby głowic nuklearnych) Pekin góruje nad Moskwą. Można się zastanawiać, czy Chiny zdystansowałyby

¹² *Brussels Summit Communiqué*, NATO, 14 VI 2021, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm, 12 VII 2024.

¹³ *NATO 2022 Strategic Concept*, 29 VI 2022, [online] https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf, 13 V 2024.

¹⁴ *Vilnius Summit Communiqué...*

¹⁵ P. Kine, *Putin Invaded Ukraine. China May Be Winning the War*, „Politico” 2023, 23 II, [online] <https://www.politico.com/newsletters/politico-china-watcher/2023/02/23/putin-invaded-ukraine-china-may-be-winning-the-war-00084091>, 18 V 2024.

się od Moskwy, gdyby uznały, że wspieranie Rosji jest zbyt kosztowne lub nieopłacalne. W końcu ani przedłużająca się wojna w Ukrainie, ani eskalacja konfliktu między Waszyngtonem a Pekinem – co z pewnością miałyby miejsce, gdyby Chiny zwiększyły dostawy broni dla reżimu Putina – nie leżą w długoterminowym interesie gospodarczym Chin. Interesującą opinię wyraża Alexander Gabuev, sugerując, że wojna na Ukrainie *stopniowo zmienia Rosję w młodszego partnera Chin*. Zgodnie z jego analizą system Putina *przetrwał trudy wojny i sankcji dzięki zwiększonej sprzedaży surowców naturalnych do Pekinu, importowi chińskich technologii oraz wykorzystywaniu juana do rozliczeń handlowych i stabilizacji kursu walutowego. Zdystansowanie się teraz od Moskwy pozbawiłoby Chiny możliwości ugruntowania swojej nadrzędnej roli w dwustronnych relacjach, a także potencjalnie utorowałoby drogę do chaosu lub demokratycznego, prozachodniego rządu w sąsiedztwie*¹⁶.

Niezależnie od tego, czy Chiny osłabiają swoją ogólną pozycję przez bliską współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa z Rosją, czy też ją wzmacniają, przyciągając Rosję do siebie jako „młodszego partnera”, sygnalizują NATO i jego członkom, że powinni pozostać czujni, a nawet ostrożnie podejrzliwi w stosunku do polityki Pekinu. Wskazuje na to m.in. oficjalny komunikat ze szczytu w Madrycie diagnozujący politykę Chin jako *wyzwanie dla interesów, bezpieczeństwa i wartości NATO*, a nowa Koncepcja Strategiczna – po raz pierwszy – kładzie szczególny nacisk na Chiny jako przedmiot troski Sojuszu¹⁷. Koncepcja nawiązuje do intensyfikacji partnerstwa między Chinami i Rosją jako fundamentalnego aspektu zagrożenia dla NATO. Ponadto strategia NATO subtelnie wskazuje na działania Chin na Morzu Południowochińskim, gdzie Pekin dąży do przejęcia kontroli, jednocześnie próbując obejść prawo międzynarodowe w takich domenach, jak przestrzeń kosmiczna i cyberbezpieczeństwo¹⁸.

Jednak w relacji z Chinami i ich współczesnymi działaniami, zarówno z perspektywy współpracy z Rosją, jak i szerzej, trudno określić jednolitą i spójną percepcję Chin wśród państw członkowskich NATO. Dla Amerykanów intencje i działania Chin oznaczają, że są one zagrożeniem numer jeden dla międzynarodowej pozycji Stanów Zjednoczonych. Pomimo faktu, że takiej optyki nie podzielają wszystkie państwa Sojuszu, trudno zaprzeczyć, iż rosnący wzrost oraz aktywność Chin w regionie Indo-Pacyfiku i w skali globalnej służą za kolejny bodziec do zacieśnienia więzi dyplomatycznych NATO z jego regionalnymi partnerami w Indo-Pacyfiku. Wzrost potęgi Chin w Azji,

¹⁶ A. Gabuev, *On China's Strategic Calculations after the Turmoil in Russia*, „The Economist” 2023, 3 VII, [online] <https://www.economist.com/by-invitation/2023/07/03/alexander-gabuev-on-chinas-strategic-calculations-after-the-turmoil-in-russia>, 17 VII 2024.

¹⁷ *Madrid Summit Declaration*, NATO, 29 VI 2022, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm, 17 VII 2024. Co ciekawe, w odpowiedzi na deklarację NATO, dziennik „People's Daily”, oficjalna publikacja Chińskiej Republiki Ludowej, opublikował artykuł redakcyjny zatytułowany *NATO is a „Systemic Challenge” to Global Security and Stability*. Por.: *Why China Thinks NATO is a „Systemic Challenge” to Global Security and Stability*, Air University 2022, [online] <https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/CASI/documents/Translations/2022-08-26%20NATO%20is%20a%20Threat%20to%20the%20Global%20Order.pdf?ver=IkYdxnRXms-muRtY9I-bnA%3D%3D×tamp=1662148305851>, 17 V 2024.

¹⁸ Por. NATO 2022 Strategic Concept...

ich rola w zmniejszaniu stabilności bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku, a także coraz intensywniejsza rywalizacja między Chinami i Stanami Zjednoczonymi skłaniają partnerów Sojuszu do poszukiwania wspólnej platformy w konfrontacji z Pekinem. Zgodnie ze Strategią Bezpieczeństwa Narodowego Stanów Zjednoczonych z 2017 roku wydaną przez administrację Trumpa *powróciła rywalizacja wielkich mocarstw*, a w szczególności Chiny i Rosja *rzucają wyzwanie amerykańskiej potęgze, wpływom i interesom, próbując osłabić amerykańskie bezpieczeństwo i dobrobyt*¹⁹. Wraz z oficjalnym uznaniem rywalizacji wielkich mocarstw za centralny element swojej polityki zagranicznej i określeniem Chin oraz Rosji jako głównych konkurentów Stanów Zjednoczonych Waszyngton utrzymał znaczenie regionu Indo-Pacyfiku jako kluczowego obszaru tej rywalizacji również podczas prezydentury Joe Bidena²⁰. Narodowa Strategia Obrony (ang. National Defense Strategy) z 2022 roku odnosi się do Chińskiej Republiki Ludowej jako do największego wyzwania i priorytetu dla Stanów Zjednoczonych, a z kolei do Rosji jako do poważnego zagrożenia w Europie²¹. Wielu partnerów Sojuszu podziela pogląd Stanów Zjednoczonych na rolę Chin w globalnym porządku, m.in. Wielka Brytania i państwa bałtyckie. Jednak inni członkowie Sojuszu, na przykład Francja i Grecja, niekoniecznie identyfikują się z taką percepcją zagrożeń²². Obecnie wśród państw członkowskich NATO toczy się dyskusja na temat tego, jak traktować Chiny, ich działania i potencjalne zagrożenie dla Sojuszu, Indo-Pacyfiku i globalnego bezpieczeństwa. Debata ta będzie najprawdopodobniej kontynuowana przez kilka następnych lat wewnątrz NATO i dopiero jej efekt pokaże, w jaki sposób członkowie Sojuszu wypracują wspólne stanowisko. Decyzje, które zapadną, będą miały fundamentalne znaczenie, ponieważ zasadniczo dotyczą przyszłego kształtu NATO i zasięgu jego aktywności. Podstawowe pytanie w tym kontekście brzmi: czy aktywność NATO powinna kończyć się tam, gdzie sięgają traktatowe granice Sojuszu, czy też Sojusz powinien rozszerzyć swoje cele bezpieczeństwa na skalę globalną.

¹⁹ *National Security Strategy of the United States*, Washington D.C., XII 2017, [online] <https://trump.whitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, 18 VII 2024.

²⁰ Szersze spojrzenie na logikę rywalizacji mocarstwowej USA zob.: E.A. Colby, A.W. Mitchell, *The Age of Great-Power Competition. How the Trump Administration Refashioned American Strategy*, „Foreign Affairs” 2020, I-II; I. Johnson, *Biden's Grand China Strategy: Eloquent but Inadequate*, Council on Foreign Relations, 27 V 2022, [online] <https://www.cfr.org/in-brief/biden-china-blinken-speech-policy-grand-strategy>, 23 V 2024.

²¹ *Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy*, Department of Defense, 28 III 2022, [online] <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>, 23 V 2024.

²² Por. na przykład stanowisko Francji w sprawie ściślejszej współpracy z partnerami z Azji i Pacyfiku, zwłaszcza z Japonią (i otwarcie tam biura NATO). Według prezydenta Francji E. Macrona, *jeśli (...) będziemy naciskać na NATO, by rozszerzyło spektrum działalności i obszar geograficzny, popelnimy duży błąd*. Zob. D. Sevastopulo [et al.], *France Objects to NATO Plan for Office in Tokyo*, „Financial Times” 2023, 5 VI, [online] <https://www.ft.com/content/204e595f-5e05-4c06-a05e-fffa61e09b27>, 22 VII, 2024.

ZAGROŻENIA I BEZPIECZEŃSTWO 360 STOPNI

Postrzeganie przez NATO bezpieczeństwa jako globalnego, a nie regionalnego jest czymś więcej niż tylko retoryczną figurą przywoływaną w oficjalnych dokumentach Sojuszu²³. Rosnące zainteresowanie NATO bezpieczeństwem Indo-Pacyfiku nie wynika z globalnych ambicji Sojuszu, ale raczej ze zrozumienia przez Sojusz wzajemnie powiązanej natury spraw międzynarodowych oraz znaczenia regionu Indo-Pacyfiku dla ogólnej stabilności globalnego środowiska bezpieczeństwa; zagrożeń potencjalnie nadchodzących ze wszystkich kierunków geograficznych, co w nomenklaturze natowskiej określa się często jako „zagrożenia 360 stopni”. W miarę jak środowisko bezpieczeństwa staje się coraz bardziej złożone, a porządek globalny coraz bardziej rozdrobniony, NATO dostrzegło konieczność analizy tych trendów w sferze transatlantyckiej i poza jej obszarem²⁴.

Identyfikacja wyzwań stojących przed NATO w kontekście zdecydowanego zaangażowania się w regionie Indo-Pacyfiku wymaga krótkiego przypomnienia złożonej wewnętrznej dynamiki Sojuszu, który przez dziesięciolecia dążył do zbudowania i stosowania silnej, jednolitej pozycji w wymiarze bezpieczeństwa zbiorowego. Od samego początku swojego istnienia NATO zmagало się z różnymi interesami bezpieczeństwa swoich członków. Jednak w ostatnich dwóch dekadach Sojusz stanął przed coraz większym zadaniem utrzymania spójności oraz pogodzenie rozbieżnych priorytetów członków południowej i wschodniej flanki NATO. Podczas gdy państwa położone na południowych obrzeżach NATO w Europie (np. Francja, Włochy, Hiszpania) podkreślały takie kwestie jak terroryzm, migracja na dużą skalę oraz niestabilność na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej jako główne zagrożenia dla swojego bezpieczeństwa, sojusznicy w Europie Środkowo-Wschodniej (np. państwa bałtyckie, Polska, Rumunia) konsekwentnie wyrażali zaniepokojenie agresywnymi działaniami Rosji wobec państw członkowskich Sojuszu i jego partnerów w Europie Wschodniej. Po rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2014 roku i kryzysie migracyjnym w 2015 roku takie debaty wewnątrz Sojuszu (tj. flanką południową kontra wschodnią NATO) nie tylko nasiliły się, ale przerodziły się w „przeciąganie liny” w celu ustalenia, które zagrożenia są bardziej niebezpieczne dla stabilności NATO. W miarę jak solidarność i spójność między (wówczas) 29 państwami członkowskimi NATO stawała się coraz bardziej krucha w związku z wewnętrznymi debatami na temat właściwych priorytetów NATO i obszarów największej troski, Sojusz postanowił nie tylko zapewnić równe zaangażowanie na południowej i wschodniej flance, ale także przyjąć 360-stopniowe podejście do odstraszania i obrony²⁵. Koncepcja Sojuszu bezpieczeństwa 360 stopni jest często używana przez

²³ J. Stoltenberg, *Closing Press Conference*, NATO, 12 VII 2023, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_217104.htm, 16 VIII 2024.

²⁴ Szerzej zob. W. Michnik, *Going Global? NATO's Growing Role in the Indo-Pacific Security System*, [w:] *Changing Global Order: China's Influence and Strategy*, red. J.-H. Chung [et al.], Seoul 2024, s. 86-88.

²⁵ J. Garamone, *NATO Defense Chiefs Build 360-Degree Defense on Maturing Framework*, *Dunford Says*, DOD News, 1 X 2018, [online] <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/1650814/nato-defense-chiefs-build-360-degree-defense-on-maturing-framework-dunford-says/>, 16 VIII 2024.

urzędników NATO w odniesieniu do zdolności Sojuszu do radzenia sobie z zagrożeniami pochodzącymi w zasadzie ze wszystkich kierunków geograficznych. Ta transformacja do podejścia 360 stopni sygnalizowała rosnącą potrzebę zajmowania się ewoluującymi zagrożeniami dla NATO w bardziej kompleksowy sposób, wskazując na wszechstronną gotowość Sojuszu do obrony, niezależnie od tego, czy chodzi o wschodnią i południową flankę, czy nawet o daleką północ²⁶. Ponadto podejście 360 stopni podkreślało szeroko zakrojoną postawę obronną, która wykraczałaby poza bieżące interesy poszczególnych państw członkowskich, a nawet poza granice geograficzne obszaru transatlantyckiego²⁷. W czerwcu 2015 roku, pomiędzy szczytami NATO w Newport i Warszawie, w obliczu rosnących napięć z Rosją na wschodniej flance, istotnego zagrożenia terrorystycznego ze strony ISIS oraz kryzysu migracyjnego na południowej flance, ministrowie obrony NATO przypomnieli wszystkim, że *aby sprostać wszystkim tym wyzwaniom na wschodzie i południu, NATO nadal zapewnia 360-stopniowe podejście do odstraszania zagrożeń i w razie potrzeby, obrony członków Sojuszu przed każdym przeciwnikiem*²⁸. Złożony wachlarz równie istotnych wyzwań w zakresie bezpieczeństwa zmusił NATO do przygotowania nowej strategii w trzeciej dekadzie XXI wieku.

Zaangażowanie NATO na rzecz niepodzielności bezpieczeństwa jego sojuszników koresponduje bezpośrednio z kluczową rolą regionu Indo-Pacyfiku w staraniach Sojuszu na rzecz utrzymania porządku opartego na wartościach liberalnych; porządku korzystnego zarówno dla Sojuszu, jak i dla jego partnerów z regionu Indo-Pacyfiku. NATO wzmocniło – i nadal wzmacnia – relacje z mocarstwami w regionie Indo-Pacyfiku, w tym z Australią, Japonią, Nową Zelandią i Koreą Południową. Partnerstwa te pozwalają NATO i podobnie myślącym państwom rozwijać współpracę i zwiększać bezpieczeństwo poza obszarem euroatlantyckim: NATO ustanowiło sieć partnerstw z państwami spoza grona swoich członków, obejmującą państwa regionu euroatlantyckiego, śródziemnomorskiego, Zatoki Perskiej oraz różnych partnerów na całym świecie. Według oficjalnych danych NATO Sojusz angażuje się w dialog i konkretną współpracę z *około 40 państwami niebędącymi członkami NATO, w różnorodnych kwestiach politycznych i związanych z bezpieczeństwem*²⁹. Z kolei dla partnerów Sojuszu w regionie Indo-Pacyfiku kształtujące się nowe relacje bezpieczeństwa, wiążące Indo-Pacyfik z Sojuszem oferują nowe, pokaźne wsparcie w obliczu działań Chin, Rosji, Korei Północnej i innych potencjalnie zagrażających im państw.

²⁶ Szerzej na temat geopolitycznego znaczenia północnej flanki NATO pisze: M. Ålander, *High North, High Tension. The End of Arctic Illusions*, Foreign Policy Research Institute, 11 V 2023, [online] <https://www.fpri.org/article/2023/05/high-north-high-tension-the-end-of-arctic-illusions/>, 30 VI 2024.

²⁷ W. Michnik, *Is NATO's 360-Degree Approach Enough to Keep Focus on the Eastern Flank?*, „New Eastern Europe” 2021, no. 4, [online] <https://neweasterneurope.eu/2021/06/22/is-natos-360-degree-approach-enough-to-keep-focus-on-the-eastern-flank/>, 30 VI 2024.

²⁸ *Statement by NATO Defense Ministers*, NATO, 25 VI 2015, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_121133.htm, 18 VII 2024.

²⁹ *Partnerships. Projecting Stability Through Cooperation*, NATO, 6 VIII 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84336.htm, 22 VIII 2024.

NATO I „CZWÓRKA” INDO-PACYFICZNA

Nowa Koncepcja Strategiczna NATO z 2022 roku określa Indo-Pacyfik jako obszar *ważny dla NATO wskazując, że rozwój sytuacji w tym regionie może bezpośrednio wpływać na bezpieczeństwo euroatlantyckie*³⁰. Użyteczność NATO dla jego partnerów w regionie Azji i Pacyfiku zależy od roli NATO jako ośrodka dialogu strategicznego i politycznego, statusu jako najbardziej ugruntowanego sojuszu polityczno-wojskowego na świecie, jego znaczenia dla strategicznego ukierunkowania i przywództwa Stanów Zjednoczonych, pozycji jako filaru euroatlantyckiej struktury bezpieczeństwa oraz wkładu w zwiększanie interoperacyjności i zdolności wojskowych³¹. Znaczenie Sojuszu dla podobnie myślących państw w regionie Indo-Pacyfiku poprzedza współczesne apele o „globalne NATO” i sięga końca XX wieku oraz koncepcji na Zachodzie, scharakteryzowanej jako *wspólnota państw na Pacyfiku i Oceanie Atlantyckim, które podzielają podstawowy interes uczynienia świata bezpiecznym dla liberalnej demokracji*³². Ta normatywna wspólnota państw definiuje pokój, bezpieczeństwo i porządek regionalny w podobny sposób, z podejściem ściśle powiązaniem z wartościami i interesami bezpieczeństwa, które NATO, jego poszczególne państwa członkowskie i partnerzy w regionie Indo-Pacyfiku podzielały od wielu dekad. Z tej perspektywy niepohamowany wzrost ambicji militarnych Chin w Azji, intensyfikacja działań Szanghajskiej Organizacji Współpracy, nieprzewidywalne zachowanie Korei Północnej oraz konsekwencje wojny Rosji w Ukrainie były postrzegane zarówno przez NATO, jak i partnerów z regionu Indo-Pacyfiku, jako zagrożenia dla ustalonego porządku międzynarodowego, który do tej pory przynosił korzyści i partnerom transatlantyckim, i indopacyficznym³³. Powyższe wyzwania ze strony potencjalnych przeciwników zostały nie tylko zidentyfikowane przez NATO i jego partnerów, ale także dostrzeżono możliwość wspólnego stawienia im czoła za pomocą zestawu silnych transnarodowych oraz kompleksowych instytucjonalno-politycznych środków.

Wyrazem zacieśniania więzów między NATO i czwórką indopacyficzną (IP4, czyli Australia, Japonia, Korea Południowa i Nowa Zelandia) był szereg spotkań i porozumień dyplomatycznych pomiędzy zainteresowanymi stronami. Podczas szczytu NATO w 2023 w Wilnie sekretarz generalny Jens Stoltenberg spotkał się z przywódcami Australii, Japonii, Nowej Zelandii i Korei Południowej. Wyraził uznanie dla przywódców tych państw za ich silne wsparcie wojskowe i gospodarcze dla Ukrainy oraz zadeklarował determinację w pogłębianiu współpracy NATO z partnerami z regionu Indo-Pacyfiku. Przywódcy IP4 dołączyli do spotkania Rady Północnoatlantyckiej wraz ze

³⁰ NATO 2022 Strategic Concept...

³¹ S. Frühling, *Key to the Defense of the Free World. The Past, Present and Future Relevance of NATO for US Allies in the Asia-Pacific*, „Journal of Transatlantic Studies” 2019, vol. 17, s. 239.

³² Tamże, s. 239.

³³ Relacje NATO z IP4, na płaszczyźnie dwustronnej, sięgają końca XX wieku. Japonia nawiązała dialog i współpracę z NATO już w latach 90., Nowa Zelandia w 2001 roku, a Australia i Republika Korei w 2005 roku. W 2016 roku Sojusz rozpoczął sporadyczne spotkania z tymi państwami w ramach formatu IP4. Zob. M. Galic, *What's Behind NATO's Tightening Ties with Its Indo-Pacific Partners?*, United States Institute for Peace, 6 VII 2023, [online] <https://www.usip.org/publications/2023/07/whats-behind-natos-tightening-ties-its-indo-pacific-partners>, 21 VII 2024.

Szwecją i Unią Europejską. Jednym z ważnych rezultatów zacieśnienia stosunków dyplomatycznych było wspólne określenie podstawowych platform współpracy pomiędzy NATO, Australią i Nową Zelandią, które obejmowały pogłębienie partnerstwa w zakresie zmian klimatycznych, zdolności cybernetycznych, nowych technologii oraz wspólnego przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym.

Od początku pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę państwa partnerskie NATO zaczęły w coraz większym stopniu dostrzegać współzależności charakteryzujące współczesne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego. Szczególnie partnerzy Sojuszu z regionu Indo-Pacyfiku zwracają uwagę na powiązania między dynamiką działań w ich regionie a bezpieczeństwem euroatlantyckim. Analizują oni potencjalne negatywne konsekwencje, jakie mogłoby przynieść zwycięstwo Rosji w wojnie z Ukrainą, i wnoszą istotny wkład w działania koalicji państw demokratycznych wspierających Ukrainę. Partnerzy NATO z Indo-Pacyfiku wyrażają również zaniepokojenie możliwością, która spowoduje, że inwazja Rosji na Ukrainę może stworzyć precedens dla analogicznych działań innych aktorów w regionie, takich jak Korea Północna czy Chiny. Konsekwencją tej logiki jest obawa, że destabilizacja w jednym obszarze świata ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo w innych, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącym zaangażowaniu partnerów NATO we wspólne inicjatywy na rzecz ochrony zasad ładu międzynarodowego. Jak podkreślił ambasador Japonii w Litwie, agresja Rosji jest *istotnym powodem do niepokoju*, ponieważ to *co dzieje się dziś w Ukrainie, może mieć jutro reperkusje w Azji Wschodniej*. Z kolei wiceminister do spraw wielostronnych i globalnych Południowej Korei, Yongmin Park, wyraził także zaniepokojenie sytuacją w regionie, zauważając, że *nadchodzi geopolityczna zima*³⁴. Takie obawy związane z Indo-Pacyfikiem są nie tylko zrozumiałe dla państw partnerskich NATO. Biorąc pod uwagę realia geostrategiczne i potencjalne zagrożenia, które mają wpływ na członków NATO z Europy Środkowej i Wschodniej, potencjalne problemy wynikające z pozycji Korei Południowej jako państwa frontowego znajdują swoje zrozumienie wewnątrz samego Sojuszu. Wynika stąd zwiększona współpraca pomiędzy NATO i IP4. Jak zauważyła Kristine Berzina z German Marshall Fund of the United States, obszary, w których członkowie NATO i ich partnerzy z regionu Indo-Pacyfiku pragną pogłębiać współpracę, to: cyberbezpieczeństwo i obrona, rozwój przełomowych technologii, wymiana informacji oraz dialog polityczny i konsultacje. Według analityczki to właśnie sfera cybernetyczna jest uznawana za *najbardziej obiecujący obszar współpracy, ponieważ wszystkie zainteresowane kraje znajdują się na celowniku podmiotów stanowiących zagrożenie, zarówno dla aktorów państwowych, jak i niepaństwowych*³⁵.

Podsumowując, nie istnieją geopolityczne granice ani systemowe różnice polityczno-ekonomiczno-społeczne między partnerami NATO a państwami Indo-Pacyfiku, które powinny przesłaniać kluczowe obszary dla współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa tych państw.

³⁴ K. Berzina, *NATO and Its Indo-Pacific Partners*, 26 VI 2023, [online] <https://www.gmfus.org/news/nato-and-its-indo-pacific-partners> accessed, 12 VIII 2024. Por.: R. Pardo, S. Kim, *South Korea: Siding with the West and Distancing from Russia*, „International Politics” 2023, vol. 60, no. 5, s. 1113-1133.

³⁵ Tamże.

REGIONALNE SKUTKI ROSYJSKIEJ WOJNY W UKRAINIE

Z perspektywy amerykańskiej polityki zagranicznej skuteczne przeciwdziałanie rosyjskim działaniom destabilizującym dotychczasowy porządek międzynarodowy – czego najbardziej wyrazistym przykładem jest wojna w Ukrainie – może przyczynić się do zwiększenia wiarygodności amerykańskich gwarancji bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku. Jednakże taka strategia może przynieść efekt odwrotny, jeśli Ukraina, pomimo wsparcia ze strony Stanów Zjednoczonych i ich zachodnich sojuszników, poniesie porażkę w konflikcie. Szybkie i łatwe zwycięstwo Rosji nad Ukrainą w obliczu biernej postawy państw zachodnich mogłoby wzmocnić przekonanie Chin o słabości międzynarodowego systemu bezpieczeństwa i zachęcić je do podjęcia agresywnych działań, w tym potencjalnej inwazji na Tajwan. Taki scenariusz mógłby mieć dalekosiężne konsekwencje, podważając stabilność regionalną oraz globalną wiarygodność Stanów Zjednoczonych jako gwaranta bezpieczeństwa i obrońcy zasad międzynarodowego ładu. Wojna stwarza jednak ryzyko odwrócenia uwagi Waszyngtonu od jego głównego zainteresowania Azją i Pacyfikiem, ponieważ wsparcie dla Ukrainy obciąża amerykańskie zasoby, dostawy wojskowe i zasoby polityczne³⁶. Jak trafnie oceniono w artykule „The Economist”, *Rosja pochłania znaczną część uwagi USA i miliardy dolarów, ponieważ Stany Zjednoczone starają się pomóc Ukrainie i wzmocnić NATO (...). Gdyby Rosji udało się utrzymać kontrolę nad terytorium Ukrainy, zachęciłoby to innych autokratów do zrobienia tego samego w innych miejscach (np. na Tajwanie). Wielu ekspertów ds. polityki zagranicznej uważa, że wojna w Ukrainie, jeśli zakończy się porażką Rosji, wzmocni pozycję Zachodu względem Chin*³⁷.

Jeśli ta ocena jest słuszna, to częściowo wyjaśniałaby gotowość Pekinu do wspierania Rosji w wojnie, nawet jeśli chińska pomoc dla Moskwy nie ma charakteru bezpośredniego wsparcia zbrojnego i dostaw broni.

W oczywisty sposób wojna Rosji w Ukrainie rzutuje na dynamikę bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. Nawet pod względem samych wydatków wojskowych wpływ ten jest widoczny, szacuje się bowiem, że wydatki wojskowe Rosji wzrosły o 9,2% w 2022 roku, co odpowiada 4,1% rosyjskiego PKB (86,4 mld USD), podczas gdy wydatki wojskowe Chin osiągnęły 292 mld USD (choć stały wzrost chińskich wydatków wojskowych niekoniecznie był bezpośrednio związany z wojną na Ukrainie)³⁸. Co ciekawe, pięć największych globalnych podmiotów wydających na zbrojenia w 2022 roku to państwa, które albo położone są w Azji (Chiny, Rosja, Indie i Arabia Saudyjska), albo są mocarstwami Azji i Pacyfiku (Stany Zjednoczone, 877 mld USD)³⁹. W połączeniu

³⁶ *Asia-Pacific Regional Security Assessment 2023*, red. T. Huxley, L. Kuok, London 2023, s. 34.

³⁷ *How America Tries to Grapple with China while Confronting Russia*, „The Economist” 2022, 16 VI, [online] <https://www.economist.com/united-states/2022/06/16/how-america-tries-to-grapple-with-china-while-confronting-russia>, 12 VII 2024.

³⁸ Dane dotyczące wydatków na obronę podaję za: *Trends in World Military Expenditure, 2022*, SIPRI Fact Sheet, IV 2023, [online] https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-04/2304_fs_millex_2022.pdf, 13 V 2024.

³⁹ Tamże. Z kolei w 2023 roku wydatki wojskowe Rosji wzrosły o 24% do szacunkowej kwoty 109 mld USD, co oznacza wzrost o 57% od 2014 roku, kiedy Rosja zaanektowała Krym. W 2023 roku

z faktem, że całkowite wydatki wojskowe partnerów amerykańskich w regionie Indo-Pacyfiku prawie dorównywały wydatkom Chin, ogólne trendy w zakresie bezpieczeństwa w regionie zmierzają w dość niebezpiecznym kierunku⁴⁰.

Obecnie jednym z największych wyzwań dla NATO (i Stanów Zjednoczonych) jest rosnąca współpraca chińsko-rosyjska, czy to w formatach dwustronnych, czy wielostronnych. Obawy te, spotęgowane po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku, podziela także większość partnerów NATO w regionie Indo-Pacyfiku. Dwustronne relacje wojskowe i gospodarcze między Pekinem a Moskwą w połączeniu ze wzmocnionymi osobistymi relacjami między prezydentami Xi Jinpingiem i Władimirem Putinem wydają się cementować deklarowane partnerstwo między dwiema głównymi potęgami azjatyckimi; zbliżenie, które budzi coraz większe obawy państw z Ameryki Północnej, Europy, Azji i Australii. Do tej listy realnych i potencjalnych wyzwań należy dodać Szanghajską Organizację Współpracy (SOW) z Chinami i Rosją na czele, instytucję, która obecnie liczy 10 członków, 2 państwa-obszerników i 14 partnerów dialogu. SOW od czasu jej założenia w 2001 roku jest największą organizacją regionalną na świecie pod względem obszaru geograficznego i liczby ludności. Ponadto stosunki gospodarcze i wojskowe SOW z BRICS i Wspólnotą Niepodległych Państw (WNP) budzą coraz większe obawy państw partnerskich NATO w obszarze Indo-Pacyfiku.

Interesujące w tym kontekście wydają się próby przedstawienia SOW jako przeciwwagi dla NATO⁴¹. Na poziomie retorycznym, w ciągu ostatnich 20 lat, SOW okresowo wydawała oświadczenia potępiające Stany Zjednoczone i NATO, w tym interwencje wojskowe (np. w Afganistanie), a także stosowanie platformy praw człowieka, demokracji i wolności słowa jako środka angażowania się w sprawy wewnętrzne państw członkowskich SOW⁴². Działania podejmowane od 2020 roku przez Rosję, która promuje ideę „SOW Plus” i nawiązuje szersze kontakty z wieloma krajami politycznie

wydatki na zbrojenia Rosji stanowiły 16% całkowitych wydatków rządowych, a jej obciążenie wojskowe (wydatki wojskowe jako udział w produkcie krajowym brutto, PKB) wyniosło 5,9%. Dane za: *Global Military Spending Surges Amid War, Rising Tensions and Insecurity*, SIPRI, 22 IV 2024, [online] <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity>, 12 I 2025.

⁴⁰ Istnieją również trendy w sojuszach wojskowych, które wskazują na rosnące napięcie w obszarze Azji i Pacyfiku. Na przykład w 2021 roku Australia zawarła trójstronne porozumienie w sprawie bezpieczeństwa AUKUS z Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi, w ramach którego zarówno Wielka Brytania, jak i Stany Zjednoczone złożyły ofertę dostarczenia Australii ośmiu okrętów podwodnych o napędzie jądrowym, których cena szacowana jest na 128 mld USD. Zob. K. Moriyasu, *Geopolitical „Powder Keg”*, *Asia Jacks up Global Military Spending*, Nikkei Asia, 25 IV 2022, [online] <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/Geopolitical-powder-keg-Asia-jacks-up-global-military-spending>, 12 VII 2024.

⁴¹ T. Roney, *The Shanghai Cooperation Organization: China's NATO?*, „The Diplomat” 2013, 11 IX, [online] <https://thediplomat.com/2013/09/the-shanghai-cooperation-organization-chinas-nato-2/>, 12 VIII 2024.

⁴² V. Kaleji, *The Shanghai Cooperation Organization Is No „New Warsaw” or „Eastern NATO”*, „The National Interest” 2021, 13 XI, [online] <https://nationalinterest.org/print/feature/shanghai-cooperation-organization-no-new-warsaw-or-eastern-nato-196138>, 13 VIII 2024.

odmiennymi od państw zachodnich, budzą niepokój wśród członków NATO i ich partnerów w rejonie Indo-Pacyfiku⁴³. Z drugiej strony, niektórzy obserwatorzy zwracają uwagę na charakter SOW i jej osiągnięcia w ciągu ostatnich dwóch dekad, a także polityki i metody stosowane przez jej państwa członkowskie, aby udowodnić, że postrzeganie SOW jako alternatywy – lub azjatyckiej wersji – dla NATO nie znajduje żadnego uzasadnienia w faktach. Niektóre z podnoszonych argumentów wskazują na to, że SOW nie ma charakteru układu o bezpieczeństwie zbiorowym, a jej członkowie nie są zobowiązani na mocy traktatu do wzajemnej pomocy w przypadku agresji militarnej (odwrotnie niż NATO)⁴⁴. Ponadto SOW brakuje jednności, zaawansowania instytucjonalnego i interoperacyjności wojskowej, jakie zapewnia NATO, co pozwala obecnie zaklasyfikować ją jedynie jako *organizację mającą na celu maksymalizację współpracy i koordynacji między członkami w kwestiach bezpieczeństwa i wojskowości*⁴⁵.

Biorąc pod uwagę powyższe kontrargumenty, należy podkreślić, że SOW nie pełni takiej samej funkcji dla Chin i Rosji. Jak stwierdzili eksperci z Europejskiej Rady Stosunków Zagranicznych:

Rosja próbowała ostatnio przedstawiać Szanghajską Organizację Współpracy jako podmiot o stanowisku anty-NATO. Moskwa opowiada się za wzmocnieniem wojskowego aspektu organizacji, w tym za propozycją wspólnych ćwiczeń wojskowych, które miały się rzekomo odbyć się na terytorium Rosji w 2023 roku.

W oficjalnym stanowisku SOW podkreśla się jednak, że organizacja *nie jest blokiem wojskowym; nie ma atrybutów sojuszu obronnego*⁴⁶. Moskwa postrzega SOW jako centralny element bloku kierowanego przez Chiny i Rosję, który jest wymierzony w interesy Zachodu⁴⁷. Chinom SOW, przynajmniej ostatnio, służy nie tylko jako potwierdzenie partnerstwa Pekinu z Rosją, ale także jako potwierdzenie chińskich (gospodarczych) interesów w Azji Środkowej. Jednak bardziej precyzyjne umieszczanie NATO i SOW w tej samej kategorii analitycznej może być mylące. NATO zostało stworzone jako koalicja państw demokratycznych w celu obrony przed wspólnym przeciwnikiem, a bez

⁴³ Por. Shanghai Cooperation Organization Forum+, 22-23 X 2020, [online] <https://iiip.online/shos.html>, 13 VIII 2024.

⁴⁴ Artykuł 5 jasno wskazuje, że: *Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich (...) udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym, podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi Stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.* Zob. *Traktat Północnoatlantycki*, NATO, Waszyngton, 4 IV 1949, [online] https://www.nato.int/cps/ge/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=pl, 11 V 2024.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ *Transcript of SCO Deputy Secretary-General Grigory Logvinov's meeting with SCO Press Club*, Shanghai Cooperation Organization, 14 XII 2023, [online] <https://eng.sectesco.org/20231214/1211456.html>, 12 I 2025.

⁴⁷ A. Aydıntaşbaş [et al.], *Rogue NATO. The New Face of the Shanghai Cooperation Organisation*, 16 IX 2022, [online] <https://ecfr.eu/article/rogue-nato-the-new-face-of-the-shanghai-cooperation-organisation/>, 13 VIII 2024.

takiego zagrożenia spójność Sojuszu była wielokrotnie wystawiana na próbę. Z kolei SOW powstała w okresie pokoju i ma interesy wykraczające poza współpracę wojskową, obejmując szereg przedsięwzięć gospodarczych i kulturalnych w Azji⁴⁸. Sami członkowie SOW przywiązują dużą wagę do znaczenia wielostronnych interakcji gospodarczych dla „logiki” SOW, z setkami decyzji opartych na Umowie Ramowej SOW z 2003 roku w celu wzmocnienia współpracy gospodarczej państw członkowskich. Nawet jeśli państwo członkowskie SOW, takie jak Rosja, kładzie nacisk na kwestie bezpieczeństwa i wojskowości, konkretne działania SOW często koncentrują się na wysiłkach gospodarczych i infrastrukturalnych⁴⁹.

Według Bonny Lin najbardziej obiecującymi platformami wspierającymi wielostronną współpracę Pekinu i Moskwy są BRICS i SCO *utworzone w celu wykluczenia rozwiniętego Zachodu i zakotwiczenia wspólnych chińsko-rosyjskich wysiłków na rzecz przekształcenia systemu międzynarodowego*⁵⁰. Ponieważ obie te organizacje rozszerzają się pod względem zakresu, członkostwa i innych partnerstw, wydają się działać jako *główne środki dla Chin i Rosji do tworzenia sieci wpływów, która w coraz większym stopniu wiąże strategicznie ważne kraje z oboma potęgami*⁵¹. BRICS, zaczynając jako grupa składająca się z Brazylii, Rosji, Indii, Chin i RPA (w 2010 roku), leży u podstaw chińskich i rosyjskich wysiłków na rzecz utworzenia bloku silnych gospodarczo państw, aby zrównoważyć to, co nazywają zachodnim „unilateralizmem”. Kraje BRICS dążą do współpracy w kilku kwestiach, w tym zmniejszenia dominacji dolara amerykańskiego i stabilizacji globalnych łańcuchów dostaw wbrew zachodnim wezwaniom do „oddzielenia” (ang. *decoupling*) i „deriskingu”⁵². Warto zauważyć, że BRICS jest luźniejszą formą współpracy międzypaństwowej, która nie ma siły politycznej, gospodarczej ani instytucjonalnej porównywalnej z zachodnimi organizacjami, takimi jak UE czy NATO. Jak dotąd BRICS przypomina raczej luźny klub państw, które chcą odróżnić się od Zachodu i jego porządku opartego na zasadach, niż instytucję, która byłaby w stanie rzucić wyzwanie NATO i jego partnerom z Indo-Pacyfiku w jakiegokolwiek znaczącej formie. Nie sugeruje to jednak, że BRICS należy lekceważyć; w sierpniu 2023 roku sześć kolejnych krajów, w tym Argentyna, Egipt, Iran i Arabia Saudyjska, zostało zaproszonych do przyłączenia się do klubu od stycznia 2024 roku, co czyni BRICS+ jeszcze potężniejszym międzynarodowym podmiotem gospodarczym. Ponadto Turcja otrzymała

⁴⁸ Na początku 2010 roku pojawiły się pewne propozycje sugerujące potencjalną współpracę między Stanami Zjednoczonymi a Szanghajską Organizacją Współpracy, ponieważ ci aktorzy dzielili wspólne zagrożenia w regionie Indo-Pacyfiku, w tym niestabilność, terroryzm i zwalczanie narkotyków. Zob. J. Boland, *Ten Years of the Shanghai Cooperation Organization. A Lost Decade? A Partner for the United States?*, Brookings Institution, 24 VI 2011, [online] <https://www.brookings.edu/articles/ten-years-of-the-shanghai-cooperation-organization-a-lost-decade-a-partner-for-the-united-states/>, 13 VIII 2024.

⁴⁹ A. Aydıntaşbaş [et al.], *Rogue NATO...*

⁵⁰ B. Lin, *The China-Russia Axis Takes Shape*, „Foreign Policy” 2023, s. 45-47.

⁵¹ Tamże.

⁵² W sierpniu 2023 roku do grupy zaproszono kolejne sześć państw, w tym Egipt, Iran i Arabię Saudyjską. Tamże, s. 45-47.

propozycję uzyskania statusu kraju partnerskiego w BRICS, a Ankara poważnie traktuje perspektywę członkostwa w tej grupie, składając we wrześniu 2024 roku formalny wniosek o członkostwo⁵³. Z kolei Chiny i Rosja podejmują próby, na razie nieudane, zastąpienia dolara amerykańskiego inną walutą rozliczeniową. Jednak bez proporcjonalnego rozszerzenia ustaleń instytucjonalno-decyzyjnych format współpracy BRICS pozostanie znacznie mniej zintegrowany, mniej zjednoczony, a tym samym znacznie mniej potężny niż główne zachodnie instytucje współpracy⁵⁴.

W Azji, ale też nigdzie indziej na świecie, nie ma organizacji podobnej do NATO, a Szanghajska Organizacja Korporacyjna (lub BRICS), jak zasugerowałem w poprzednim akapicie, nie powinna być porównywana z NATO. Nie oznacza to, że NATO powinno trzymać się z dala od regionu Azji i Pacyfiku. Wykraczając poza to, co zauważono powyżej, bezpieczeństwo regionu transatlantyckiego jest wzajemnie powiązane z bezpieczeństwem Azji. W międzyczasie, ponieważ zmiana układu sił w globalnej polityce mocarstw wyraźnie zwróciła się w kierunku Azji, i zakładając, że NATO chce pozostać istotnym (decydującym) sojuszem, NATO nie może ignorować obaw i zagrożeń związanych z bezpieczeństwem Indo-Pacyfiku. Rozszerzające się interesy NATO w regionie są już przynajmniej częściowo odzwierciedlone przez rosnącą współpracę NATO z jego regionalnymi partnerami, a mianowicie Australią, Koreą Południową, Japonią i Nową Zelandią. Z tego punktu widzenia zintensyfikowana współpraca Stanów Zjednoczonych i NATO z Czwórką Indo-Pacyfiku (odzwierciedlona także w ich obecności na szczytach NATO zarówno w Madrycie, Wilnie, jak i w Waszyngtonie) jest więcej niż pożądanym znakiem, ponieważ państwa te rozumieją, w jaki sposób angażować się w relacje z Chinami i innymi regionalnymi potęgami, dzięki czemu mogą zapewnić cenny wgląd w najtrudniejsze kwestie bezpieczeństwa w regionie. Ponadto, w miarę jak NATO zaczyna postrzegać Chiny jako podmiot bardziej globalny niż regionalny (Indo-Pacyfik), który rzuca wyzwanie zachodniemu porządkowi opartemu na zasadach liberalnych, NATO dostrzega coraz większe uzasadnienie dla bliższych relacji z IP4. Poza ramami NATO współpraca państw zbudowanych na tych samych zasadach i wartościach politycznych w celu rozwiązywania problemów związanych z bezpieczeństwem w regionie Indo-Pacyfiku jest bardziej widoczna, na co wskazują przypadki kooperacji w ramach AUKUS (porozumienie między Australią, Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi w zakresie wymiany technologii obronnych) i Czerostronnego Dialogu Bezpieczeństwa (ang. Quadrilateral Security Dialogue, QUAD)⁵⁵.

⁵³ A.M. Spancerska, *Turcja wobec członkostwa w BRICS+*, „Biuletyn PISM” 2024, nr 148 (2958), [online] <https://www.pism.pl/publikacje/turcja-wobec-czlonkostwa-w-brics>, 12 I 2025.

⁵⁴ Również Brazylia, Indie i RPA, najstarsi członkowie (poza Chinami i Rosją), będą mieli trudności z upewnieniem się, że nowy kierunek BRICS nie zmierza w kierunku obrony geopolitycznych interesów Chin lub Rosji. Zob. L. Valls Pereira, *Brazil and the BRICS: Focus on Multipolarity and Multilateralism*, [w:] *The BRICS Summit 2023. Seeking an Alternate World Order?*, Council on Foreign Relations, 31 VIII 2023, [online] <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/brics-summit-2023-seeking-alternate-world-order>, 10 VI 2024.

⁵⁵ Szerzej na ten temat: J. Fraser, M. Soliman, *The Quad, AUKUS, and I2U2 Formats. Major Lessons from Minilateralism*, „Orbis” 2023, vol. 67, no. 3, s. 411-419.

WYZWANIA DLA NATO W AZJI

Od czasu powstania NATO w 1949 roku, a nawet na długo przed tym, obszar euroatlantycki był epicentrum dynamiki stosunków międzynarodowych i rywalizacji mocarstwowej. Co najmniej od ponad dekady już tak nie jest, a tzw. środek ciężkości relacji międzynarodowych przesuwają się w stronę Azji. Ta nowa normalność zmusza Sojusz, zwłaszcza jego europejskich członków, do bardziej systematycznej refleksji nad powiązaniem między Europą a Indo-Pacyfikiem. Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego coraz uważniej przygląda się bezpieczeństwu w Azji i stoi przed dylematem, w jakim stopniu powinna angażować się w regionie, i co to oznacza dla Sojuszu, jeśli zdecyduje się wzmocnić współpracę z partnerami z Indo-Pacyfiku. Trzy kwestie wydają się z tej perspektywy szczególnie istotne.

Po pierwsze, wydaje się mało prawdopodobne, aby w najbliższej przyszłości NATO i jego państwa członkowskie – poza odpowiedziami na zadania związane z zarządzaniem kryzysowym i bezpieczeństwem kooperatywnym – były gotowe, politycznie i militarnie, do zaangażowania jakichkolwiek znaczących zasobów w regionie Indo-Pacyfiku. Ostatnie szczyty NATO w Wilnie (2023) i w Waszyngtonie (2024) pokazały, że Sojusz przygląda się Indo-Pacyfikowi, ale robi to bez wyraźnego zamiaru ulokowania tam swoich zasobów strategicznych. Nawet w oficjalnym komunikacie ze szczytu w Wilnie narracja poświęcona regionowi Indo-Pacyfiku znalazła się tylko w jednym miejscu, w punkcie 85 (z 90 punktów). W dokumencie tym sojusznicy zwięźle podsumowali obecnie przeważającą tendencję w NATO w odniesieniu do tego regionu: *Indo-Pacyfik jest ważny dla NATO, biorąc pod uwagę, że wydarzenia w tym regionie mogą bezpośrednio wpływać na bezpieczeństwo euroatlantyckie*, a Sojusz z zadowoleniem przyjmuje wkład swoich partnerów w regionie Azji i Pacyfiku w bezpieczeństwo w regionie euroatlantyckim, w tym ich zaangażowanie we wspieranie Ukrainy. Ponieważ NATO podkreśla potrzebę dialogu i współpracy w celu sprostania wspólnym wyzwaniom w zakresie bezpieczeństwa, w tym cyberobrony, zdolności hybrydowych i technologii, NATO podkreśliło wzajemne zobowiązanie do przestrzegania prawa międzynarodowego i porządku międzynarodowego opartego na zasadach liberalnych. Stwierdzono jednak, że jest jeszcze zbyt wcześnie, aby ocenić, jak będzie kształtować się ta współpraca.

W 2024 roku doszło do znaczącej zmiany w retoryce Sojuszu, a NATO zajęło bardziej zdecydowane stanowisko wobec Chin. Znalazło to odzwierciedlenie w języku deklaracji ze szczytu w Waszyngtonie. Sojusz określił Chińską Republikę Ludową jako *decydujący czynnik sprzyjający wojnie Rosji przeciwko Ukrainie* poprzez jej partnerstwo „bez granic” i szerokie wsparcie dla rosyjskiego przemysłu obronnego. NATO szczególnie skrytykowało transfery przez Chiny materiałów podwójnego zastosowania, w tym komponentów broni, sprzętu i surowców, które wzmacniają rosyjski sektor obronny⁵⁶. Oznacza to niebagatelną zmianę w tonie NATO, gdyż Sojusz nie tylko uznał rolę

⁵⁶ *Washington Summit Declaration*, NATO, 10 VII 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/nato_hq/official_texts_227678.htm, 15 VII 2024.

Chin w podważaniu europejskiego bezpieczeństwa, ale także wystosował zawołane ostrzeżenie pod adresem Pekinu. NATO podkreśliło, że Chiny nie mogą wspierać największej wojny w Europie w najnowszej historii bez narażania się na negatywne reperkusje dotyczące ich interesów i reputacji. Podczas gdy, co było do przewidzenia, oficjalną odpowiedzią Chin na deklarację szczytu NATO było odrzucenie jej jako *stronniczej, oszczerczej i prowokacyjnej*, trudno zaprzeczyć rosnącemu wpływowi Chin w Europie⁵⁷. Jednym z ostatnich przykładów tej tendencji były wspólne manewry wojskowe z Białorusią, które odbyły się 8 lipca 2024 roku. Ćwiczenia przeprowadzono zaledwie kilka kilometrów od granicy z Polską i miały one miejsce dzień przed szczytem Sojuszu w Waszyngtonie⁵⁸.

NATO, oficjalnie utrzymując, że Chiny stanowią *systemowe wyzwanie dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego*, nie używa wprost w dokumencie słowa „zagrożenia” w kontekście chińskim. Jednak język deklaracji Szczytu w Waszyngtonie jest dość mocny w odniesieniu do Chin. Nawet jeśli słowo „zagrożenie” nie pojawia się bezpośrednio, członkowie NATO wydają się publicznie zgadzać, że Chiny są wrogo nastawione do Zachodu. Jest to znacząca zmiana, jeśli chodzi o postrzeganie Chin przez Sojusz w porównaniu do poprzednich lat. W wymiarze politycznym oznacza to, że NATO obecnie przyznaje, iż do wzmocnienia własnego bezpieczeństwa potrzebuje partnerstw nie tylko w obszarze euroatlantyckim (takich jak partnerstwo NATO z UE), ale także poza nim. Partnerzy NATO w regionie Indo-Pacyfiku – Australia, Japonia, Nowa Zelandia i Korea Południowa – są filarem tego partnerstwa.

Relacje NATO z IP4 mogą odegrać kluczową rolę w stawianiu czoła złożonym wyzwaniom dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego, które mają charakter globalny. Wyzwaniami tymi są m.in. przeciwdziałanie polityce rewizjonistycznych mocarstw, takich jak Chiny i Rosja, ochrona globalnych szlaków morskich oraz utrzymanie międzynarodowego ładu opartego na zasadach. Współpraca z partnerami z regionu Indo-Pacyfiku umożliwia Sojuszowi efektywniejsze reagowanie na zagrożenia wynikające z tych procesów, szczególnie w kontekście rosnącego znaczenia Indo-Pacyfiku dla stabilności globalnego systemu bezpieczeństwa. Jednocześnie należy podkreślić, że ograniczenia budżetowe w państwach NATO, połączone z rosnącym zapotrzebowaniem na rozwój tradycyjnych zdolności obronnych w Europie, mogą ograniczać możliwość bezpośredniego zaangażowania Sojuszu w rywalizację między wielkimi mocarstwami w Azji. Priorytety europejskich członków NATO są obecnie skoncentrowane na wzmacnianiu obrony kolektywnej w odpowiedzi na agresywną politykę Rosji, co pozostawia niewiele przestrzeni dla działań poza obszarem euroatlantyckim.

W perspektywie średnioterminowej wydaje się mało prawdopodobne, aby NATO jako organizacja aktywnie uczestniczyło w znaczących operacjach morskich w regionie

⁵⁷ K. Hille, H. Foy, F. Schwartz, *China Rejects NATO Accusations of Supporting Russia's War in Ukraine*, „Financial Times” 2024, 11 VII, [online] <https://www.ft.com/content/66b423ce-7fa2-4d37-acc2-9ed5ce19b628>, 18 VII 2024.

⁵⁸ *China, Belarus Start Joint Military Drills Near Polish Border*, Reuters, 9 VII 2024, [online] <https://www.reuters.com/world/china-belarus-start-joint-military-drills-near-polish-border-2024-07-09/>, 20 VII 2024.

Indo-Pacyfiku, których celem byłoby zapewnienie stabilności polityczno-militarnej. Zamiast tego współpraca z partnerami z IP4 może koncentrować się na wymianie informacji, wspólnych ćwiczeniach, wzmacnianiu odporności na zagrożenia hybrydowe oraz koordynacji działań w zakresie ochrony cyberprzestrzeni i infrastruktury krytycznej. Takie podejście pozwala NATO pozostać zaangażowanym w regionie Indo-Pacyfiku, jednocześnie unikając nadmiernego rozciągania swoich zasobów i uwzględniając priorytety strategiczne w Europie. Niemniej członkowie Sojuszu dysponujący znacznymi zdolnościami morskimi, tacy jak Stany Zjednoczone, Francja i Wielka Brytania, mieli i nadal mają do odegrania ważną rolę w promowaniu idei „Wolnego i Otwartego Indo-Pacyfiku” w sposób oparty na współpracy⁵⁹. Jakakolwiek sugerowana alternatywa dla NATO, aby pozostawić region w pełni samemu sobie, mogłaby stać się kosztownym błędem, ponieważ skutki potencjalnej eskalacji militarnej w regionie Indo-Pacyfiku (w tym konfliktu chińsko-tajwańskiego) z pewnością wpłynęłyby na bezpieczeństwo Unii Europejskiej i państw członkowskich NATO.

Po drugie, dla NATO kwestia bliskiej współpracy między Chinami a Rosją ma kluczowe znaczenie strategiczne i budzi poważne obawy, zwłaszcza w kontekście trwającej wojny Rosji przeciwko Ukrainie. Jednocześnie brak jednoznacznego konsensusu co do charakteru tej relacji utrudnia wypracowanie spójnej polityki wobec tego partnerstwa. Niektórzy analitycy argumentują, że Rosja wykorzystuje retorykę współpracy z Chinami jako narzędzie odstraszenia wymierzone w państwa Zachodu, manipulując narracją o rzekomo równorzędnym partnerstwie. Inni podkreślają znaczną dysproporcję sił między Moskwą a Pekinem, wskazując, że Chiny postrzegają Rosję raczej jako młodszego, choć cennego, partnera o ograniczonych zasobach strategicznych. Percepcja partnerstwa chińsko-rosyjskiego będzie kluczowa dla kształtowania reakcji NATO. Jeśli Sojusz uzna tę relację za ściśle taktyczną i opartą na wspólnych interesach krótkoterminowych, odpowiedź może ograniczyć się do działań mających na celu podważenie wiarygodności tego partnerstwa. Z kolei w przypadku, gdyby NATO postrzegało chińsko-rosyjską współpracę jako długoterminowe partnerstwo strategiczne, reakcja musiałaby uwzględniać bardziej kompleksowe środki odstraszenia oraz inicjatywy na rzecz ograniczenia ich wspólnych wpływów. Niezależnie od interpretacji pogłębiająca się współpraca Pekinu i Moskwy w kontekście wojny na Ukrainie stanowi dodatkowe wyzwanie dla Sojuszu. W związku z tym NATO musi wypracować zrównoważoną politykę, która z jednej strony będzie skutecznie odstraszać Rosję w Europie, a z drugiej unikać izolowania Chin, co mogłoby prowadzić do dalszej eskalacji napięć w regionie Azji i Pacyfiku. Taka równowaga wydaje się być niezbędna, aby zapewnić bezpieczeństwo w obszarze euroatlantyckim oraz zachować stabilność globalnego ładu międzynarodowego.

Po trzecie, biorąc pod uwagę powyższe wyzwania, należy podkreślić coraz ściślejszą współpracę między NATO a jego partnerami w regionie Azji i Pacyfiku. Warto przy tym zauważyć, że NATO nie kieruje się tą samą logiką geopolityczną i strategiczną

⁵⁹ Szerzej na ten temat: M. Perestrello, *NATO and the Indo-Pacific Region, General Report*, NATO Parliamentary Assembly, 20 XI 2022, [online] <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2022-12/021%20PCNP%2022%20E%20rev.%202%20fin%20-%20INDO-PACIFIC%20-%20PERESTRELLO%20REPORT.pdf>, 13 V 2024.

w odniesieniu do Chin, co Stany Zjednoczone. Dla NATO, jak wyraźnie stwierdzono w Koncepcji Strategicznej i na szczycie w Wilnie, *Federacja Rosyjska jest najbardziej znaczącym i bezpośrednim zagrożeniem dla bezpieczeństwa członków Sojuszu oraz dla pokoju i stabilności w obszarze euroatlantyckim*⁶⁰. Chiny budzą rosnące zaniepokojenie i zainteresowanie Sojuszu, ale nie w takim stopniu, w jakim jest to spowodowane obawami związanymi z niezwykle napiętymi relacjami NATO-Rosja. Przywódcy Sojuszu zauważyli, że *deklarowane ambicje i konfrontacyjna polityka* [Chin to wyzwanie dla – przyp. aut.] *interesów, bezpieczeństwa i wartości NATO*, [ale Sojusz pozostaje otwarty na – przyp. aut.] *konstruktywne zaangażowanie z ChRL, w tym na budowanie wzajemnej przejrzystości, z myślą o ochronie interesów bezpieczeństwa Sojuszu*⁶¹.

To odmienne spojrzenie na postrzeganie przez NATO zagrożenia ze strony Chin powinno być zrozumiałe zarówno dla sojuszników, partnerów, jak i przeciwników NATO. Perspektywa NATO sugeruje, że w dynamice bezpieczeństwa Indo-Pacyfiku można zaobserwować wyraźną zależność: im ściślejsza staje się współpraca wojskowa i w zakresie bezpieczeństwa między Chinami a Rosją, tym bardziej prawdopodobne jest zwiększone zaangażowanie NATO w tym regionie. Dla Pekinu nawet ograniczona, lecz intensyfikująca się rola NATO w Indo-Pacyfiku może stanowić źródło niepokoju. Sojusz stopniowo poszerza swoje spektrum działań, przyjmując bardziej globalną perspektywę. Obejmuje to zarówno rozwój zdolności w nowych obszarach, takich jak cyberprzestrzeń i przestrzeń kosmiczna, jak i zacieśnianie relacji z kluczowymi partnerami w regionie, w tym z Australią, Japonią, Koreą Południową i Nową Zelandią. Te działania świadczą o ewolucji NATO w kierunku bardziej kompleksowej strategii reagowania na globalne wyzwania bezpieczeństwa. W percepcji Pekinu rosnące zaangażowanie NATO w regionie może być postrzegane jako potencjalne ograniczenie chińskiej swobody działania w sprawach międzynarodowych⁶². Z uproszczonego, niezachodniego punktu widzenia NATO jest często postrzegane jako narzędzie amerykańskiej potęgi. W rzeczywistości jednak NATO, nawet z potężnymi Stanami Zjednoczonymi jako wiodącym członkiem Sojuszu, ma własną logikę instytucjonalną oraz własne interesy i perspektywy.

ZAKOŃCZENIE

W kontekście roli NATO w regionie Azji i Pacyfiku warto zauważyć, że choć Sojusz postrzega bezpieczeństwo euroatlantyckie jako nierozzerwalnie powiązane z bezpieczeństwem azjatyckim, jego charakter pozostaje zasadniczo defensywny. NATO jest przede wszystkim organizacją skoncentrowaną na obronie strefy euroatlantyckiej

⁶⁰ Vilnius Summit Communiqué...

⁶¹ Tamże.

⁶² M.A. Kuo, *NATO and the China Challenge. Insights from Liselotte Odgaard*, „The Diplomat” 2023, 12 IV, [online] <https://thediplomat.com/2023/04/nato-and-the-china-challenge/#:~:text=China%27s%20coercive%20policies%2C%20nuclear%20arsenal,of%20concern%20for%20the%20alliance,10 V 2024>.

i odstraszeniu potencjalnych przeciwników, co wynika zarówno z jego mandatu, jak i z postanowień Traktatu Waszyngtońskiego. Obecnie nie istnieje w NATO wewnętrzny imperatyw przekształcania się w sojusz globalny poprzez rozszerzanie działalności oraz członkostwa na region Azji i Pacyfiku. Taka ostrożność wynika nie tylko z ograniczeń formalnych, ponieważ Traktat Waszyngtoński nie przewiduje członkostwa dla państw spoza Europy, ale także z braku organizacyjnej woli strategicznego rozszerzenia, które mogłoby „wypchnąć” Sojusz poza jego tradycyjne ramy geograficzne. Zamiast tego NATO koncentruje się na współpracy z kluczowymi partnerami w regionie Indo-Pacyfiku, takimi jak Australia, Japonia, Korea Południowa czy Nowa Zelandia. Podstawą tej współpracy są wspólne wartości oraz wzajemne interesy w zakresie promowania stabilności międzynarodowego ładu opartego na zasadach, co umożliwia NATO angażowanie się w wybrane działania w regionie bez konieczności redefinicji jego głównego celu, jakim pozostaje bezpieczeństwo euroatlantyckie. Ponownie warto podkreślić, że NATO zostało utworzone jako główny sojusz wojskowy Zachodu, a jego podstawowe narzędzia były i prawdopodobnie pozostaną w domenie wojskowej. W związku z tym wydaje się mało prawdopodobne, aby NATO zaangażowało się w jakąkolwiek formę operacji wojskowych poza swoją tradycyjną przestrzenią geostrategiczną, nie wspominając już o udziale w działaniach zbrojnych na kontynencie azjatyckim. Z politycznego punktu widzenia jakakolwiek aktywność NATO w tym regionie byłaby prawie niemożliwa do uzasadnienia jako działania o charakterze obronnym⁶³.

Jedno z najważniejszych pytań, przed jakimi stoi NATO, zarówno w swojej ogólnej strategii, jak i w związku ze zwiększoną koncentracją na regionie Indo-Pacyfiku, brzmi następująco. W jaki sposób Stany Zjednoczone, wiodąca siła w NATO, mogą umocnić *najbardziej skuteczny sojusz w historii*, który połączyłby wysiłki w regionie euroatlantyckim i azjatyckim, aby zrównoważyć zagrożenia płynące zarówno z Chin, jak i Rosji⁶⁴. Jak dotąd odpowiedź na to pytanie wydaje się niepełna. Elity polityczne państw Sojuszu, w tym amerykańscy decydenci, dostrzegają, że NATO jest kluczową instytucją dla zachodniego bezpieczeństwa. Jeżeli jednak NATO chce odgrywać jakąkolwiek znaczącą rolę w zakresie bezpieczeństwa poza swoim „macierzystym” regionem euroatlantyckim – a tym samym odpowiadać na oczekiwania Waszyngtonu zaangażowanego w rywalizację z Pekinem – musi zająć się globalnymi ambicjami Chin, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa. Nie ma wątpliwości, że dynamiczny rozwój sytuacji w regionie Indo-Pacyfiku musi być uwzględniany we wszelkich kalkulacjach NATO. To, co dzieje się w regionie Indo-Pacyfiku, ma istotne znaczenie dla Euroatlantyki i jego długoterminowego bezpieczeństwa. Jednakże w obliczu trwającej wojny rosyjsko-ukraińskiej, niedawno wznowionej wojny pomiędzy Izraelem i Hamasem, a także rosnącego śladu gospodarczego Chin w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, NATO musi także skupić się na swoich najbliższych sąsiadach. Wydaje się, że urzędnicy NATO oraz

⁶³ Był jeden wyjątek, kiedy NATO odwołało się do artykułu 5: 12 września 2001 roku (po atakach terrorystycznych na Nowy Jork i Waszyngton) i wysłało swoje siły do Afganistanu.

⁶⁴ U. Pilster, *Western Alliances in Times of Power Politics - a Review*, „NATO Review” 2023, 28 III, [online] <https://www.nato.int/docu/review/articles/2023/03/28/western-alliances-in-times-of-power-politics-a-review/index.html>, 11 V 2024.

specjaliści do spraw polityki zagranicznej państw członkowskich coraz lepiej rozumieją wzajemne powiązania między wyzwaniami bezpieczeństwa w regionach Euroatlantyku i Indo-Pacyfiku. Kluczowe pytanie brzmi: jakie działania NATO i jego państwa członkowskie mogą oraz będą podejmować w odpowiedzi na te współzależne obawy. Podczas gdy część krytyków argumentuje, że Sojusz powinien ograniczyć swoje działania polityczne i dyplomatyczne do terytorium euroatlantyckiego, inni uważają, że współczesny globalny system bezpieczeństwa jest zbyt złożony i niestabilny, aby NATO mogło pozwolić sobie na ignorowanie innych regionów. Budowanie i wzmacnianie globalnej sieci partnerów stanowi filar strategii NATO od prawie dwóch dekad. Otwarte jest jednak pytanie, w jaki sposób Sojusz zamierza wykorzystać te relacje w kontekście Indo-Pacyfiku. Choć trudno o jednoznaczne odpowiedzi na te pytania, artykuł miał na celu przybliżenie kluczowych mechanizmów, które mogą wspierać proces poszukiwania tych odpowiedzi.

BIBLIOGRAFIA

- Aronsson L., Swaney B., *Priorities for NATO Partnerships in an Era of Strategic Competition*. *Strategic Perspectives* 40, National Defense University 2022, [online] <https://inss.ndu.edu/Media/News/Article/3252474/priorities-for-nato-partnerships-in-an-era-of-strategic-competition/>.
- Asia-Pacific Regional Security Assessment 2023*, red. T. Huxley, L. Kuok, London 2023.
- Aydıntaşbaşı A. [et al.], *Rogue NATO. The new face of the Shanghai Cooperation Organisation*, 16 IX 2022, [online] <https://ecfr.eu/article/rogue-nato-the-new-face-of-the-shanghai-cooperation-organisation/>.
- Ålander M., *High North, High Tension. The End of Arctic Illusions*, Foreign Policy Research Institute, 11 V 2023, [online] <https://www.fpri.org/article/2023/05/high-north-high-tension-the-end-of-arctic-illusions/>.
- Berzina K., *NATO and Its Indo-Pacific Partners*, 26 VI 2023, [online] <https://www.gmfus.org/news/nato-and-its-indo-pacific-partners>.
- Boland J., *Ten Years of the Shanghai Cooperation Organization. A Lost Decade? A Partner for the United States?*, Brookings Institution, 24 VI 2011, [online] <https://www.brookings.edu/articles/ten-years-of-the-shanghai-cooperation-organization-a-lost-decade-a-partner-for-the-united-states/>.
- China, Belarus Start joint military drills near Polish border*, Reuters, 9 VII 2024, [online] <https://www.reuters.com/world/china-belarus-start-joint-military-drills-near-polish-border-2024-07-09/>.
- Colby E.A., Mitchell W., *The Age of Great-Power Competition. How the Trump Administration Refashioned American Strategy*, „Foreign Affairs” 2020, I-II.
- Fraser J., Soliman S., *The Quad, AUKUS, and I2U2 Formats. Major Lessons from Minilaterals*, „Orbis” 2023, vol. 67, no. 3.
- Frühling S., *Key to the Defense of the Free World. The Past, Present and Future Relevance of NATO for US Allies in the Asia-Pacific*, „Journal of Transatlantic Studies” 2019, vol. 17.

- Gabuev A., *On China's Strategic Calculations after the Turmoil in Russia*, „The Economist” 2023, 3 VII, [online] <https://www.economist.com/by-invitation/2023/07/03/alexander-gabuev-on-chinas-strategic-calculations-after-the-turmoil-in-russia>.
- Galic M., *What's Behind NATO's Tightening Ties with Its Indo-Pacific Partners?*, United States Institute for Peace, 6 VII 2023, [online] <https://www.usip.org/publications/2023/07/whats-behind-natos-tightening-ties-its-indo-pacific-partners>.
- Garamone J., *NATO Defense Chiefs Build 360-Degree Defense on Maturing Framework, Dunford Says*, DOD News, 1 X 2018, [online] <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/1650814/nato-defense-chiefs-build-360-degree-defense-on-maturing-framework-dunford-says/>.
- Ghosh S., *The „Indo-Pacific” Is Here. Yet „Asia-Pacific” Lives On*, „The Interpreter” 2023, 3 V, [online] <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/indo-pacific-here-yet-asia-pacific-lives>.
- Global Military Spending Surges Amid War, Rising Tensions and Insecurity*, SIPRI, 22 IV 2024, [online] <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity>.
- Hille K., Foy H., Schwartz F., *China Rejects NATO Accusations of Supporting Russia's War in Ukraine*, „Financial Times” 2024, 11 VII, [online] <https://www.ft.com/content/66b423ce-7fa2-4d37-acc2-9ed5ce19b628>.
- How America Tries to Grapple with China While Confronting Russia*, „The Economist” 2022, 16 VI, [online] <https://www.economist.com/united-states/2022/06/16/how-america-tries-to-grapple-with-china-while-confronting-russia>.
- Johnson I., *Biden's Grand China Strategy. Eloquent but Inadequate*, Council on Foreign Relations, 27 V 2022, [online] <https://www.cfr.org/in-brief/biden-china-blinken-speech-policy-grand-strategy>.
- Kaleji V., *The Shanghai Cooperation Organization Is No „New Warsaw” or „Eastern NATO”*, „The National Interest” 2021, 13 XI, [online] <https://nationalinterest.org/print/feature/shanghai-cooperation-organization-no-new-warsaw-or-eastern-nato-196138>.
- Kine P., *Putin Invaded Ukraine. China May Be Winning the War*, „Politico” 2023, 23 II, [online] <https://www.politico.com/newsletters/politico-china-watcher/2023/02/23/putin-invaded-ukraine-china-may-be-winning-the-war-00084091>.
- Kugiel P., *Indo-Pacyfik jako główna arena rywalizacji amerykańsko-chińskiej*, PISM, 10 I 2020, [online] https://pism.pl/publikacje/IndoPacyfik_jako_glowna_arena_rywalizacji_amerykansko-chińskiej.
- Kuo M., *NATO and the China Challenge. Insights from Liselotte Odgaard*, „The Diplomat”, 12 IV 2023, [online] <https://thediplomat.com/2023/04/nato-and-the-china-challenge/#:~:text=China%27s%20coercive%20policies%2C%20nuclear%20arsenal,of%20concern%20for%20the%20alliance>.
- Lin B., *The China-Russia Axis Takes Shape*, „Foreign Policy” 2023, 11 IX.
- Meijer H., *Shaping China's Rise. The Reordering of US Alliances and Defense Partnerships in East Asia*, „International Politics” 2020, vol. 57.
- Michnik W., *Going Global? NATO's Growing Role in the Indo-Pacific Security System*, [w:] *Changing Global Order. China's Influence and Strategy*, red. J.-H. Chung [et al.], Seoul 2024.

- Michnik W., *Is NATO's 360-Degree Approach Enough to Keep Focus on the Eastern flank?*, „New Eastern Europe” 2021, no. 4, [online] <https://neweasterneurope.eu/2021/06/22/is-natos-360-degree-approach-enough-to-keep-focus-on-the-eastern-flank/>.
- Moriyasu K., *Geopolitical „Powder Keg”. Asia Jacks Up Global Military Spending*, Nikkei Asia, 25 IV 2022, [online] <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/Geopolitical-powder-keg-Asia-jacks-up-global-military-spending>.
- National Security Strategy of the United States*, Washington D.C., XII 2017, [online] <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- NATO Deems Russia Its „Most Significant and Direct Threat”*, Associated Press, 29 VI 2022, [online] <https://apnews.com/article/russia-ukraine-nato-zelenskyy-politics-jens-stoltenberg-54c91903690f0d56537fa40ada88d83c>.
- NATO, *Brussels Summit Communiqué*, 14 VI 2021, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm.
- NATO, *Madrid Summit Declaration*, 29 VI 2022, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm.
- NATO, *Partnerships. Projecting Stability Through Cooperation*, 6 VIII 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84336.htm.
- NATO, *Relations with Partners in the Indo-Pacific Region*, 16 VII 2024, [online], https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_183254.htm.
- NATO, *Statement by NATO Defense Ministers*, 25 VI 2015, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_121133.htm.
- NATO, *Traktat Północnoatlantycki*, Waszyngton, 4 IV 1949, [online] https://www.nato.int/cps/ge/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=pl.
- NATO, *Vilnius Summit Communiqué*, 11 VII 2023, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm.
- NATO, *Washington Summit Declaration*, 10 VII 2024, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm.
- NATO 2022 Strategic Concept*, 29 VI 2022, [online] https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf.
- NATO 2010 Strategic Concept*, 19 XI 2010, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_82705.htm.
- Pardo R., Kim S., *South Korea. Siding with the West and Distancing from Russia*, „International Politics” 2023, vol. 60, no. 5.
- Pereira L., *Brazil and the BRICS. Focus on Multipolarity and Multilateralism*, [w:] *The BRICS Summit 2023. Seeking an Alternate World Order?*, Council on Foreign Relations, 31 VIII 2023, [online] <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/brics-summit-2023-seeking-alternate-world-order>.
- Perestrello M., *NATO and the Indo-Pacific Region, General Report*, NATO Parliamentary Assembly, 20 XI 2022, [online] <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2022-12/021%20PCNP%2022%20E%20rev.%202%20fin%20-%20INDO-PACIFIC%20-%20PERESTRELLO%20REPORT.pdf>.

- Pilster U., *Western Alliances in Times of Power Politics – a Review*, „NATO Review”, 28 III 2023, [online] <https://www.nato.int/docu/review/articles/2023/03/28/western-alliances-in-times-of-power-politics-a-review/index.html>.
- Roney T., *The Shanghai Cooperation Organization: China's NATO?*, „The Diplomat” 2013, 11 IX, [online] <https://thediplomat.com/2013/09/the-shanghai-cooperation-organization-chinas-nato-2/>.
- Sevastopulo D. [et al.], *France objects to NATO plan for office in Tokyo*, „Financial Times” 2023, 5 VI, [online] <https://www.ft.com/content/204e595f-5e05-4c06-a05e-fffa61e09b27>.
- Shanghai Cooperation Organization Forum+, 22-23 X 2020, [online] <https://iiip.online/shos.html>.
- Shetler-Jones P., Capie D., *NATO Emerges as a Platform for Coordinating Indo-Pacific Security Policies*, Royal United Services Institute, 2 IX 2024, [online] <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/nato-emerges-platform-coordinating-indo-pacific-security-policies>.
- Spancerska A.M., *Turcja wobec członkostwa w BRICS+*, „Biuletyn PISM” 2024, nr 148 (2958), [online] <https://www.pism.pl/publikacje/turcja-wobec-czlonkostwa-w-brics>.
- Stoltenberg J., *Closing Press Conference*, NATO, 12 VII 2023, [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_217104.htm.
- Transcript of SCO Deputy Secretary-General Grigory Logvinov's meeting with SCO Press Club*, Shanghai Cooperation Organization, 14 XII 2023, [online] <https://eng.sectesco.org/20231214/1211456.html>.
- Trends in World Military Expenditure*, 2022, SIPRI Fact Sheet, IV 2023, [online] https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-04/2304_fs_milex_2022.pdf.
- United States National Defense Strategy, Department of Defense, 28 III 2022, [online] <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>.
- Why China Thinks NATO is a „Systemic Challenge” to Global Security and Stability*, Air University 2022, [online] <https://www.airuniversity.af.edu/>.

Wojciech MICHNIK – doktor, adiunkt w Katedrze Stosunków Międzynarodowych i Polityki Zagranicznej UJ oraz redaktor współpracujący pisma „New Eastern Europe”. Stypendysta programu Fulbright-NATO w zakresie studiów nad bezpieczeństwem na lata 2023-2024; badacz w ramach programu Eisenhower Defense Fellow (2019) w NATO Defense College oraz stypendysta programu Fulbrighta w Instytucie Harimana na Uniwersytecie Columbia (2015-2016). Zainteresowania badawcze koncentrują się na ewolucji strategicznej NATO oraz rywalizacji wielkich mocarstw na Bliskim Wschodzie.